

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. VI. Quæ ex Catholicorum testimoniis Adversarius objicit, breviter
diluuntur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

dicto intercedam, aut diversum feram, quoddam
 edis Arminius, & illius affectu Perichinus, Ar-
 molus, Vossius, Grosius, Molinam laudent,
 Penotum diu nocturne legant, Saarem sibi in Ma-
 gistrum & Patronum ascribant; quod scientia me-
 dia sit illis loco elypei & teli, quod Adversarios de-
 pellant & laceessant. Si dicas Arminenses non longe
 esse a regno Dei, & inde putes tuis sensa commen-
 dari, quod minus ab illis factio Arminensis abhor-
 reat; idem de Gommaristarum in Thomistis propen-
 sione, praedictum pro nostra sententia arripam.
 Igitur hic aequo Marte aeternum certabimus, nisi a-
 licunde probes Arminenses Calvinistas, aequitate cau-
 sae Adversarios esse superiores. Sed hoc non evinces,
 nisi adhas vos longius, quam Thomistas ab errore
 abis; quod unum nostra controversia caput est, ha-
 bitum non probatum, neque illud confessione hereti-
 corum unquam evincendum. Nonne praestaret hic
 utrumque pacis praesere, quam aeterna discordia semi-
 nare & fovere? Per me non stabit, quin per-
 petuam pacem incemus, in commune Ecclesia Ca-
 tholica bonum, cum aliqua causa nostrae noxia, com-
 pensanda utilitate religionis. Ego sane nihil dubito
 politeri, meo, omniumque Thomistarum nomi-
 ne, Arminenses pro Catholicis nos habituros, si
 alios erroribus abdicatis, ad Ecclesiam redeant,
 quamvis ad partes Molinae de gratia, praedestinat-
 ionis, & liberae arbitrio accedant. Sed a vobis exigo
 simile studium pacis, nec vobis heretici sint Amicus,
 & Molinae, quamvis de gratia, praedestinat-
 ionis, & liberae arbitrio, cum Divo Thoma, Alva-
 res, alique Thomistis, idem loqui & sentire vi-
 si fuerim; neque hoc nomine, si ceteros errores e-
 jecerint, ab Ecclesia exclusos velit. Has utrin-
 que conditiones pacis acceptas habemus, nec nimio
 praedictarum opinionum amore, incendium, quod
 a multis annis flagrat Ecclesia Catholica, miremur
 extinguere, vel auferimus. Per me non stabit,
 quin a matris accusationibus, in Religionis Catho-
 licae perniciem, & Haereticorum scandalum absti-
 nemus; nec Arminenses nos depellemus, quod
 scientia media patenti: sibi munire ad avitam Ec-
 clesiae fidem, dummodo vos eodem animo excipiat
 Gommaristas, & Dordrechtanos, si a suis errori-
 bus patientur decretis Scholae Thomisticae, se ad fi-
 dem Catholicam trahi. Certe a nullam aequum
 passu in eundem medium rejici potest, nisi ab his, a-
 pui quos praesudicatarum opinionum amor, adver-
 sus antiquae traditionis, & tranquillitatis Ecclesiae stu-
 dium invalescit.

ARTICULUS VI.

Qua ex Catholicorum testimonio Adversa-
 rius obicit, breviter diluuntur.

Validius argumentum obijci Thomistis vi-
 detur, ab his Authoribus peritum, quorum
 pietas & religio recusare auctoritatem vetat.
 Obicit itaque in primis Adversarius, quod an-
 tequam nasceretur Calvinus, Thomas Walden-
 sis, Carmelitarum in Anglia Provincialis, tomo
 primo doctrinalis fidei, querebatur magnos ali-
 quos viros periculosè philosophari in admit-
 tendae necessitate agendi, quae foret extra homi-
 nis potestatem, & penes Deum: hi autem qui a-
 lii esse possent, praeter Thomistas, est quorum
 Schola circa illa tempora prodiit Bravardinus,
 is cujus doctrinam tantopere ac tam saepe lau-

A dat Twissius, sicuti jam tunc nascituris faveret
 Calvinistis?

Admodum etiam scire cupit Adversarius, 87
 quoniam illi sint quos indigitat Dominicus Soto,
 dum dicit libro primo de natura & gratia ca-
 pite decimo quinto. *Quin etiam sunt inter Catho-
 licos, quos viva voce dogma hoc asserentes, nobisque re-
 clamantibus, defensantes audivimus; puta quod Deus
 quaedam nos vi ac necessitate ad se pertrahat; ita ut in
 nostra conversione merè habeamus nos passivè, & re-
 ceptivè, de quo idcirco Sacrosancta Synodus sessione
 sexta. Nimirum (subdit P. Annatus) idem erant si-
 ne dubio quorum meminit idem Soto capite sequenti,
 dum dicit: Sunt ergo inter Scholasticos, qui docent, po-
 sito concursu Dei, non esse utrumque in potestate e-
 voluntatis agere & non agere; ob idque secundo ajunt,
 hujusmodi concursam non connumerari inter requisi-
 ta ad agendum: imò dicunt, ut sua ut amur voce, con-
 comitari actionem ipsam. Horum autem duorum, vel
 utrumque nunquam intellexi, vel neutrum unquam
 credam. Quid autem crederet, explicuerat paulò ante
 his verbis: In adultis reddenda est proxima causa, cur
 cum duos aequè sit Deus paratissimus convertere, praesentissimamque utrumque misericordiam aspi-
 ret, hunc trahat, illum non trahat: quae reverà reddi non potest,
 nisi quòd alter praebeat assensum, & cooperatur, alter
 verò minime.*

Hoc testimonium viri primarios inter Tho- 88
 mistas clarissimi, facit ut Adversarius credat, a-
 more veritatis magis quam partium, scripsisse
 Bellarminum id quod legitur libro 1. de gratia
 & libero arbitrio cap. 12. nempe quòd senten-
 tia quae docet gratiam efficacem esse qualitatè
 Dei physicam, quae determinat voluntatem ad
 volendum & eligendum bonum, videntur aut ef-
 se omnino eadem cum errore Calvini & Luthe-
 ri, aut parùm ab illis differre.

Idem sensisse Cardinalem Perronium probat 89
 ex Authore Galliae purpuratae, qui refert ipsum
 Cleinenti VIII. ad partes Dominicanorum incli-
 nanti, pro physica gratiae motione, significasse
 se imperatorum ab omnibus Europae Sectariis,
 ut huic determinationi subscriberent.

Denique inter ipsos quoque D. Thomae disci- 90
 pulos, nonnullam esse hujus cum Calvinistis
 concordiae suspensionem, probat ex Campanella,
 qui in libro de praedestinatione & reprobatione
 testatur plerosque ex Calvinistis gloriari de con-
 sensu cum Thomistis, in materia de gratia &
 praedestinatione, & ex Joanne Gonzale, & Joane
 Vincentio, qui a communi Thomistarum
 sententia recesserunt, ne Calvinismi notam, vel
 suspensionem incurrerent.

Haec omnia P. Annatus objicit, quae veluti ag-
 mine facto opponere placuit, ut majores vires
 habeant. Haec tamen non multùm urgent, neque
 insudandum erit, ut solvantur.

Ad primum igitur respondeo Thomam Wal- 91
 densensem, magnum suae patriae, & familiae Carme-
 litanae ornamentum, praefato libro doctrinalis
 fidei, disputare contra Wicleffum, qui jam Cal-
 vino praeludebat, dicebatque Dei praesentiam tol-
 li liberum arbitrium, & omnia necessario, neces-
 sitate absolutà contingere: unde ibidem con-
 queritur, magnos aliquos viros huic errori fave-
 re, eò quòd illi etiam ex divino decreto neces-
 sitatem quandam absolutam & praecedentem in
 actus humanos inveheret. Sed quid haec ad Tho-
 mistas? An fortè eandem necessitatem ex divina
 voluntatis & motionis efficaciam in actus nostros
 derivari existimant? Saepius diximus, esse om-
 nium

nium Thomistarum sententiam, divina decreta & auxilia ita esse efficacia, ut tamen actualement voluntatis indifferentiam, seu absolutam dissentientiam potentiam, à voluntate non auferant. Et certè nusquam existimasse Waldensem, Thomistas suà de gratia efficaci sententià, favere Wicleffo, & necessitatem absolutam & præcedentem in actus humanos invehere, omnino convincit, quòd etiam ille in libro de Sacramentalibus capite 7. 8. & 9. gratiam per se efficacem, voluntati dominantem, & velle ac operari in nobis operantem, cum Augustino agnoscat, illudque Augustini de correptione & gratia in principio, sæpiùs repetat. *Non se itaque fallant qui dicunt, ut quid nobis predicatur atque precipitur ut desinamus à malo, & faciamus bonum, si hoc non agimus, sed id velle & operari Deus operatur in nobis? sed potius intelligant si filij Dei sunt, spiritu Dei se agi, ut quòd agendum est agant. Aguntur enim ut agant non ut ipsi nihil agant.*

92 Sed hic Adversarium sui meminisse vellem, dum innuit, Thomam Waldensem, cum permagis illos viros, quos periculosè philosophari scribit, in admittenda necessitate agendi, quæ foret extra hominis potestatem, & penes Deum intelligere physica prædeterminationis, & absolutarum prædefinitionum assertores. Qui enim fieri potest, ut Dominicus Bannez primus fuerit physica prædeterminationis inventor, ut Theophilus Raynaudus, aliiq; ex Societate communiter dicunt, si jam tempore Martini V. & Concilii Constantiensis, quò Waldensis contra Wicleffum scribebat, id est centum quinquaginta tribus annis, ante evulgata Bannis opera, in quibus decreta & auxilia efficacia & prædeterminantia statuit, Waldensis ipse, permagis aliquos viros prædeterminationem docentes audiverit? Sanè ut id conciliet Adversarius, hoc unum superest, ut dicat Waldensem hac in parte prophetasse, & prævidisse Dominicum Bannem, & post centum quinquaginta tres annos futurum audivisse. Nam Thomas Waldensis, ex Posssevino, obiit anno 1430. Bannez verò edidit Commentaria sua in primam partem anno 1583. id est centum quinquaginta tribus annis post ejus mortem. Alterum igitur ab Adversario concedendum est, vel doctrinam de divinis prædefinitionibus, & physica prædeterminatione, antiquissimam esse, & à ducentis triginta sex annis floruisse, atq; à magnis & doctis viris eo tempore fuisse propugnatam, non verò à Banne anno 1583. excogitatam, ut Patres Societatis causantur; aut magis illos viros, de quibus Waldensis Tomo 1. Doctrinalis fidei conqueritur, non esse divinarum prædefinitionum, seu physica prædeterminationis assertores, ut innuit hic Adversarius. Quòd horum electurus sit, planè non video, ut illud Susannæ locus sit usurpandi, *Angustia sunt undique.*

93 Atque hic etiam est quòd Adversarii fidem & sincerum animum, neq; dolo pugnantem, Thomista desiderent. §. 2. num. 100. innuit, Bravardinum, Cantuariensem Archiepiscopum, fuisse ex Schola Thomistarum, & tamen in libro quem nuper idiome Gallico scripsit, & cui hæc titulum præfixit, *La conduite de l'Eglise, part. 2. cap. 4.* deridet ac fugillat Antonium Arnaldum, quòd Bravardinum inter Thomistas numeraverit. Verba ejus hæc sunt: *Cum Dominus Arnaldus spem fecisset exponendi nobis Thomistas omnes, nullo excepto, idem cum eo sentientes, e mentris duntaxat milites, in*

Thomistas larvatos exhibet. At quòd quesivit Bravardinum, ponendum in capite omnium Thomistarum? Et quomodo id, si asringeretur, probarè? nisi forte quia valde violenta videtur conjectura) suaderet Bravardinum Thomistam, quòd Avenioni factus Episcopus, voluerit in Cordigerorum Ecclesia consecrari?

Le sieur Arnaud nous ayant fait esperer, qu'il seroit montre de tous les Thomistes qui sont de son avis, nullo excepto, ne nous fait voir que des Passe-volans travelsis en Thomistes. Mais où est-il allé chercher Bravardin, pour le mettre à la teste des Thomistes? Et comment seroit-il, s'il estoit obligé de le prouver? Sinon peut-estre qu'il vouloit se servir de cette conjecture, qui paroist bien violente, pour persuader que Bravardin estoit Thomiste, & est qu'estant fait Eveque en Avignon, il vouloit estre sacré dans l'Eglise des Cordeliers?

Quantum ad Dominicum Soto, levior est suspicio, ut ad certum judicium in re adeo gravi, & ad improbandam Thomistis cum Hæreticis confessionem, sufficit. Unde enim Adversarius colligit Sotum indigitare juniores Thomistas, cum asserit se contra quosdam Catholicos reclamasse, quorum doctrinam à Tridentino proscriptam existimabat? Nihil enim eo loco Sotus refert quòd oppositum non convincat. Tria his Authoribus Sotus tribuit, quantum unquam Thomistarum, aut re ipsa, aut in specie docuisse, Adversarius reperiet. In primis ait loco ab Adversario citato, illos Catholicos docuisse, quòd *Deus nos vi & necessitate quadam pertrahat.* Secundò, quòd in nostra conversione *merè habeamus nos passivè ac recipientes.* Tertiò, capite sequenti de eisdem Scholasticis loquens, dicit illos existimasse, *posito Dei concursu, non esse utrumque in potestate voluntatis agere & non agere, & propterea illum non numerari inter requisita ad agendum, sed actionem ipsam concomitari.* Quem verò ex Thomistis (nullum excipio) reperiet, qui his subscribat? Qui Deum nos vi & necessitate pertrahere existimet? Qui putet voluntatem in conversione, nullo conatu, nullà cooperatione adhibita, solum passivè se habere, & qui sentiat demum non esse utrumque in potestate hominis, posito concursu agere & non agere? Quem Adversarius inveniet (ut sua etiam ipsius verba iterum reponam, & sui parum meminisse ostendam) quem inquam inveniet, qui dicat voluntatem divinà gratià prædeterminatam, carere proximà ad dissentendum, seu non agendum potentia? Quem dabit qui doceat Dei concursum non esse prævium, sed tantum simultaneum, & actionem ipsam, prioritatem saltem naturæ & causalitatis non præcedere? Hæc equidem Adversarii conjectatio levis est, sed tamen gravissimam contradictionem ostendit.

At demum, si damnatam à Tridentino promotionem Sotus existimasset, non erat adeo hebes vir excellentis ingenii, & de quo aliquando dictum est, *Qui scit Sotum, scit totum*, ut proscriptam à Tridentino sententiam teneret cui intererat, nulli etiam in explicandis, defendendis, elucidandis Theologia difficultatibus secundus, qui ob insignem in propaganda fide, fugandisque Hæreticis ardorem, illustri meruit stemmate à Tridentinis Patribus donari: flammæ scilicet & duarum manuum conjunctione erumpetis, cū hac Epigraphe: **FIDES QUÆ PER DILECTIO.**

TIONEM OPERATUR. Promotionem verò
 tenuisse Sotum, ignorare minimè Adversarius
 potest, cum eodem loco quem refert ex capite
 decimo sexto libri de natura & gratia (quod o-
 pus in ipso Concilio Tridentino Sotus edidit, &
 a legatis Concilii approbatum fuit) post ea ver-
 ba quæ supra retulimus, statim subdat. Etenim
 non est dubium quin concursus Dei, licet comitetur,
 ut aiunt, aduentionem, sit nihilominus cuique causa
 requisitus ad agendum, IMO VERO ET NA-
 TURA PRÆREQUISITUS, quoniam non so-
 lum Deus est causa effectus secundæ causæ, verum ipse
 etiam MOVET EAM AD AGENDUM. Et
 rursus, loquens de actibus nostris liberis, ait:
 Non prius tempore à Deo, quàm à nobis, sed simul à
 Deo & à nobis sunt, ab eo tamen PRIUS NATU-
 RA. Item cap. 18. agens de concursu Dei ad a-
 ctus malos & peccaminosos; hæc scribit. Haud
 equidem dissentient Theologi, entitatis (ita vocant)
 quæ est peccatum, Deum esse causam, eo efficientiæ ge-
 nere, quò cuncta animantia & inanimata, AD
 SUAS NATURALES ACTIONES PERMO-
 VET. Quæ verba non possunt intelligi nisi de
 promotione physica, cum agentia naturalia &
 rationis expertia, motionis moralis capacia non
 sunt.

96 Nec quemquam movere debet, quod idem
 Author ait cap. 15. nempe è duobus quos Deus pa-
 ratissimus est aequè convertere, præsentissimamque mise-
 ricordiam sperat, reddendam causam proximam, cur
 hæc trahat, illum non trahat, quòd alter prabeat as-
 sensum, & cooperetur, alter minimè. Consulto enim
 causam proximam assignat hujus discriminis,
 non primam radicem: ablati epim à D. Augustini
 & S. Thomæ Discipulo, ut in voluntatem crea-
 tam referat, id de quo Paulus querit, quis te di-
 fferuit? Adde quòd in fine Commentariorum
 super librum quartum sententiarum, id quòd in
 libro de natura & gratia dixerat, exponit de
 causa solum materiali & dispositiva, & ait:
 Quamvis causa prior efficiens quæ nos convertit, sit
 merito Dei preveniens, tamen dispositio materialis, quæ
 hoc modo dicitur causa, est assensio nostra. Sic ut causa
 efficiens preveniens cur fenestra aperiatur, est aer in-
 trinseus, & causa materialis cur aer intrat, est quia fe-
 nestra aperiatur.

97 Plurimum P. Annato debeo, quòd Bellarmi-
 num adjecerit: hoc enim suâ objectione egit, ut
 eodem capite duodecimo libri primi de gratia
 quem citat, acrem ejus censuram repererim, cu-
 jus fortè non meminisse, quàm Molinæ senten-
 tiam excipiat. Audiat itaque quid suæ Societa-
 tis Bellarminus de opinione Molinæ sentiat.
 Prima opinio eorum est, qui gratiam efficacem consti-
 tuunt in assensu & cooperatione humana; ita ut ab e-
 ventu dicatur gratia efficax, quia videlicet sortitur
 effectum, quia voluntas humana ei cooperatur. Hæc o-
 pinio aliena est à scientia Augustini, & etiam Scriptu-
 rarum Divinarum, evexit fundamentum predestina-
 tionis divinæ, & abicitur voce gratiæ efficacis. Quid
 Lessius, Martinus, alique Molinæ defensor-
 res, huic Bellarmini censuræ opponunt? Dicent
 haud dubiè, in hoc Bellarminum excessisse.
 Quoniam ergo idem Thomistis respondere lice-
 bit (quorum non magis quàm Patrum Societa-
 tis interest, Bellarmini honori consulere) ver-
 baque ista Magistri à Lorca, Cisterciensis, disputa-
 tione vigesima prima de gratia conclusione
 secunda illi opponere. Nimis excedunt illi, qui in-
 superabilis contentione defendunt, physicam prædeter-
 minationem quam docent Thomistæ, auferre liberta-

tem, & sententiam quæ illam asserit, NIHIL AUT
 PARUM A CALVINO DIFFERRE. Cum e-
 nim evidens sit ESSE S. THOMÆ DOCTRI-
 NAM, & plurimum ex antiquis Scholasticis, nullà ra-
 ri ne timendum est, aliquid inesse periculi; sed potius
 credendum est, esse fidei Catholicæ consonam. Et his cen-
 suris uti, NEC PIE NEC PRUDENTER FIT.

Verum existimare malim quod plures senti-
 unt, nusquam ea verba quibus gravius quàm par-
 esset, sententiam D. Thomæ & Thomistarum
 notasset, piissimum juxta & doctissimum Bellar-
 minum scripsisse, sed à quibusdam Jesuitis Ger-
 manis, qui impressioni libri controversiarum e-
 jus præerant, intrusa fuisse. Neque hujus fraudis
 & adulterationis evidens argumentum deest:
 triplex enim habeo. Primum est, quòd Fuliga-
 nus, & Sylvester à Petra sancta in vita Bellarmi-
 ni, libro 2. c. 5. pag. 100. editionis Latinæ Ant-
 uerpiensis, narrant modestiam Eminentiissimi
 hujus Cardinalis, maxime tunc apparuisse, quan-
 do (inquunt) eum volumina controversiarum
 essent disposita, ut in lucem edi possent, non mo-
 dò æquanimiter (sicut ipsemet deinde Benedicto
 Justiniano testatus est) sed cum hilaritate etiam
 passus est, à Patribus Societatis in Germania,
 quoad pauculas opiniones immutari, in spem
 fructus inter Hæreticos uberioris.

Secundum ejusdem fraudis argumentum est,
 quòd in editione Lugdunensi apud Pilehotte an-
 no 1593. quædam circa hanc materiam habeantur,
 quæ minimè reperiantur in editione Parisi-
 ensi anni 1608. & è contra, ut videre poterit Le-
 ctor, utriusq; editionis collatione, ad finem ca-
 pituli 14. libri 4. de gratia & libero arbitrio.

Sed demum quòd ea verba in libro contro-
 versiarum Bellarmini, à Correctoribus Germa-
 nis, vel aliis Jesuitis intrusa fuerint, non levis
 conjectura, sed evidens argumentum ex eo su-
 mitur, quòd Bellarminus infra libro quarto, ca-
 pite decimo sexto sententiam Thomistarum ut
 probabiliorè in amplectatur, his verbis: Altera
 ratio conciliandi libertatem humanam, ET FOR-
 TE PROBABILIOR, est iuxta sententiam S. Tho-
 mæ, qui docet cooperationem divinam ita concurrere
 cum causis secundis, etiam liberis, ut non solum eis de-
 derit & conservet virtutes operativas, sed etiam EAS
 MOVEAT ET APPLICET AD OPUS, ut
 cognosci potest ex 1. p. quæst. 105. art. 5. & lib. 1. con-
 tra Gentes cap. 70. & in questione 3. de potentia art.
 7. Quæ sententia videtur valde consentanea, tum Scri-
 pturæ, quæ dicit nos in Deo esse, vivere, & moveri. A-
 ctorum 17. tum etiam rationi & ordini quem habet
 prima causa cum secundis.

Addit tamen ibidem, motum seu applicatio-
 nem quæ voluntas efficaciter movetur & applica-
 tur à Deo, pendere à negativa quadam dispo-
 sitione, quæ homo Deo non resistit, sed sinit se ab
 illo moveri & applicari; & per hoc humanam
 libertatem cum divina motione conciliat. Ubi
 licet quòd addit ad conciliandam libertatem,
 minus probabile sit, & à Thomistis, aliisq; gra-
 tiæ per se efficacis defensoribus rejiciatur com-
 munitè; eò quòd D. Augustinus de prædestin.
 Sanctorum cap. 8. dixerit negationem resisten-
 tiæ esse effectum ipsius gratiæ efficacis, non ve-
 rò dispositionem ad illam requisitam: Hæc gra-
 tiæ (inquit) quæ occultè humanis cordibus divinà lar-
 gitate tribuitur, à nullo duro corde respuitur, idcirco
 enim tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur:
 Constat tamen Bellarminum, sententiam Di-
 vi Thomæ probabiliorè existimasse. Neque
 Ad-

Adversario similem Bellarminum putaverim, qui sibi contradicat, & eandem sententiam probabiliorum inter Theologos, & ab errore Calviniani minus remotam, dicat.

99 Ad id quod de Cardinali Perronio ex Gallia purpurata P. Annatus refert, in primis dico Authorem hujus libri fuisse Jesuitam, & in favorem Jesuitarum aliqua in vitis Cardinalium Dossati ac Perronii scripsisse, à veritate penitus aliena: unde hæc narratio in eodem prædicamento reponenda videtur cum peregrinatione Pythagoræ ad montem Carmeli, ex quo Philosophiam deduxisse creditur, ut verbis & exemplo Adversarii utar: præsertim verò, cum Perronius nunquã in tot epistolis ad Henricum Magnum conscriptis, quibus eum de minimis etiam quæ in Congregatione de Auxiliis agebantur negotiis certiorum facit; de hoc tamen, quod potissimum erat, ne verbum quidem dixerit.

100 Deinde respondeo, quamvis hæc narratio vera esset, sententiam Clementis VIII, sapientissimi & eruditissimi Pontificis, ad partes Dominicanorum pro physica motione gratiæ propendentis, Cardinalis Perronii iudicio anteponendam esse, maxime cum ab ipso hæc de gratiæ & libero arbitrio controversia, eâ ubertate doctrinæ, & vi argumentorum, quæ ceteras explicat, non pertractetur, ut mirum aut incredibile non sit, ipsum latuisse discrimina inter Thomistam & Calvinistam à me demonstrata, præsertim veram & germanam sensus compositi & divisi intelligentiam; cum plures viri doctissimi, omnesque Societatis Theologi, qui de hoc scripserunt, nimirum Suarez, Lessius, Molina, Vasquez, Merati, Ocinchus, & alii, in hujus celebris distinctionis intelligentiâ, ex qua tota pendet hujus difficultatis resolutio, & libertatis cum efficacia gratiæ concordia, hallucinati fuerint, ut in Tractatu de prædestinatione fuse ostendimus.

D. p. 6.

Art. 4.

101 Non est etiam, cur Campanellam nobis opponat Adversarius: Sciunt quos veritatis & antiquitatis amor tenet, hunc Authorem liberioris semper fuisse sententiæ, & scientiarum novandarum cupidissimum: nec mirum cuique esse debet, illum temerè adeo scripsisse de nostris dogmatibus, cum non dubitaverit totam Aristotelis Philosophiam damnare, omnesque ejus positiones, *assumtas* appellare, & asserere D. Thomam nunquam legisse Aristotelem, quod suarum esset constitutionum observantissimus, quibus cavetur, *Ne fratres nostri libros Gentilium legant*. Utinam cum magnitudine ingenii, quæ ferè sui sæculi miraculum in Philosophicis videri poterat, parem habuisset erga antiquitatem & SS. Patres reverentiam.

102 De Gonzalis opinione breviter dico, eam nihil aut parum à communi aliorum Thomistarum sententiâ discrepare, ille enim negat dari in Deo scientiam modicam, admittit prædefinitiones absolutas, gratiam efficacem Augustinianam & physicam prædeterminationem, quam non vult consistere in motione virtuosa, aut in qualitate fluente & vitali, sed in actibus indeliberatis, qualis est intentio finis, in quo ab Alvare & aliis Thomistis dissidet. At hoc parum refert, nec minus disputari potest, salvâ causâ & doctrinâ communi inter Thomistas, quam à defensoribus scientiæ mediæ disputatur, in quo medio Deus futura contingentiâ cognoscat, circa quod inter se ita divisi sunt, ut in quinque vel sex diversas cogantur abire sententiæ, ut disputa-

tionem quartam, articulo secundo ostensum est. Demum Joannes Vincentius Asturicensis, quem ultimo loco nobis objicit Adversarius, admittit, omnino prædeterminationem physicam, respectu actuum bonorum; hoc uno differt quod probabilius existimet, Deum non prædeterminare physicè voluntatem creatam ad substantiam & entitatem actus peccati, ut refert Ledesma in Tractatu de auxilijs.

Sed æquum forsitan fuerit, ut Adversario mutuatam vicem rependamus, & ut ipse duorum Cardinalium & quorundam Thomistarum testimonia nobis objiciat; ita & nos totidem Cardinalium & Jesuitarum testimonia illi pariter opponamus.

Primum itaque ex Sacro Purpuratorum Patrum senatu Baronium oppono, cujus pietas, & doctrina non minor toti Ecclesiæ notissima est, & qui Molinæ doctrinam suâ novitate periculosam existimavit. Etenim in Epistola quam ad Dominum de Vilars Archiepiscopum Viennensem misit, & quam refert Dominus Mattheus historiæ Gallicæ scriptor, Tomo 2. septem annorum pacis, ita quid de Molinæ sententiâ existimet, metuatque, declarat. Hæc quæ appono, hujus Historici verba sunt: *Vidi ego litteras Cardinalis Baronij, manu propria scriptas ad Dominum Petrum de Vilars, Archiepiscopum Viennensem, verè alterum Gallicæ Hilarium; & quem Magnus ille Cardinalis vocat lucernam pedibus suis, dum per obscuram Theologiam contigerit ambulare. Et sane ab omnibus habetur ex doctissimis totius Ecclesiæ Episcopis. Conqueritur ille, quod Molinæ questionem excitavit, quæ Ecclesiæ Catholice non erat opus, atque sub finem ait, quod licet diligat & colat ex animo Jesuitas, sibi que injuriam reputat quidquid eos offendit, nihilominus eos admonuit, ne existimationem suam defendendo sententiam Molinæ, discrimini exponant. Ad marginem verò ipsa verba Epistolæ sic refert: Vale Pater amantissime & doctissime, lucerna pedibus meis, dum per obscuram Theologiam contigerit ambulare. Monui Reverendos Patres meos Societatis Jesu, ne existimationem suam in defensione librorum Molinæ periclitari sinant, & in discrimen adducant. Colo ipsos omnes ut Patres, Deus scit, ut de ipsi illud usurperet, Opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me.*

Proximum Baronio, & æqualis dignitas, & eadem sententia Cardinalem Contarenum facit, qui libro de prædestinatione, quantum à Pelagianis Recentiores recedant, his verbis explicat. *Orri quidam sunt, qui se Lutheranorum hostes atque Adversarios, Catholiceque veritate patronos esse prostentur, qui statim atque de natura humana imbecillitate, de arbitrij ægritudine, verba apud populum fieri audiunt, Lutheranorum doctrinam esse clamant, & cum pertinaciter arbitrij libertatem asserere volunt, hominem paulatim extollunt, divinam gratiam deprimunt, ipsi ex Catholicis Pelagianos sese faciunt; & ne, quod in Christiana Religione caput & radix est, propagetur, & latius diffundatur impediunt, &c. Nos tantum verba referimus, non censuramus, & id nobis licere puramus; quod Adversarius sibi licere existimat.*

Cardinalem Berullium, ceteris dignitate non inferiorum, parentiam, aut forè superiorem fecit studium defendendæ gratiæ per se efficacis, ut refert Guillelmus Gibiusus, Congregationis Oratorii insignis Theologus, lib. de libertate Dei

Dei & creaturae, in Epistola dedicatoria ad Urbanum VIII. ubi ait, quod huius sententia ad (Cardinalis ille) studiosus fuit, ut se à contraria alienissimum profiteretur, est enim cultores quidem admodum probaret, quod tamen ad illas mente in huiusmodi sententiam descendisse animadverteret, ut rationi humana gratificari non adverteret, & organum am liberaliores essent; nec originem illam, nec dogma inde derivatum, probare unquam potuit. Quam magno animi ardore (ita enim erga gratiam & veritatem affectus semper fuit) & repugnante ipse, & alios quoscumque occasio tulerat, abhorrebat.

107 Nec utique adeo Ludovici Molinae opinio hinc placuit, ut à veteri & communi Theologorum sententia abduci eà novitate sese omnes permitterent. Reclamarunt multi, inter quos primus ac precipuus fuit Henricus Henriquez, cui honore Molinae charior veritas fuit. Ille enim libro de ultimo fine hominis, capite quarto expressè rejicit scientiam mediam, & docet scientiam futurorum conditionatorum in decreto conditionato fundari, & illud prius ratione in Deo presupponere: Necessè est (inquit) in significatione supponere liberam quandam Dei conditionalem prædeterminationem, quâ postea novit quid fieri facturus in tali rerum concursu & occasione. Et iterum: Rectè concors Theologorum sententia docet, Deum habere prædeterminationem bonorum efficacem, ex providentia perfectâ ab æterno, in qua & per quam, tanquam per rationem, certò omnià sciat. Et ibidem loquens de sententia alienentium propositiones de futuro contingenti in signo rationis, antequam concipiatur ulla divina voluntatis prædeterminatio, veras esse, & præsciri in seipsis, subdit: Quasi rem novam se invenisse putant, nam in hac antiqua controversia non confugiunt universales Patres & veteres Theologi ad conditionatam præscientiam. Ac mox parographo secundo, hac sententia non est necessaria pro asserenda homini libertate, & in multis deficit. Et in Compendio litteræ C. Haec disputatio de præscientia futurorum conditionatorum à nobis (id est Jesuitis) ante viginti annos excitata est, & contra votum nostrum suscepta est in Italia sententia, de qua in textu.

Nec vero scientiam duntaxat mediam rejicit, sed ita ex professo admittit prædeterminationem physicam, ut purissimum Thomistam patet, nam ibidem initio capitis sexti ait; Non tam difficile est intelligere, ut quidam putant, quod salvo usu nostra libera cooperationis, Deus temperans vim sui concursus, efficaci auxilio moveat, tum physice ex parte potentia, tum moraliter ex parte objecti. Et ibidem, ne quid addendum relinquat, solvit argumentum potissimum contrariae sententiae. Obijciunt (inquit) quidam, si causa efficiax & suppositio ex qua infallibiliter sequitur effectus, est iam posita in actu, nec ea potest aut unquam fuit in libertate mea; qui fieri potest ut effectus & actus sic à Deo prædefinitus antecedente voluntate, & mandandus executioni cum efficaci auxilio prevemente, manet nunc in libertate nostra voluntatis? Quibus respondeo primò, antecedens esse causam rei, cum suo modo libero, atque ita insert effectum liberum; alioquin Deus non assequeretur modum quem suâ providentiâ, & suavi merore intendit, nempe ut effectus in exercitio liberè fiat per usum proximam.

108 Nec denum censuram omisit, quâ Molinae & Lessii sententiam, ut Divi Augustini, & sancti Tomæ I.

A Thomæ doctrinæ adversam notaret, subdirenim capite vigesimo quarto. In eum finem hac disputant hi Authores, ut pro libero usu nostra voluntatis, quem aliter vix salvari putant circa implerionem præcepti, aut vitiationem peccati, dimicare se putent contra impium Lutherum. Nesciunt aliter contra Hereticos salvare usum nostra libertatis in exercitio, quam negando ullum auxilium esse aut dici preveniens, quod sit causa proxima prædeterminans & efficacax nostra libera cooperationis & conversionis, sed esse tantum auxilium sufficiens, aut concomitans, quò homo potest uti & converti, si velit.

Nuper etiam prodiit liber de ordine, deque priori & posteriori, à Claudio Tiphano Societatis JESU Theologo editus, in quo per multa capita scientiam mediam impugnatur, & capite vigesimo quarto, numero quarto dicit, Nullum alium Theologum, ante Molinae, ne per somnium quidem de illa cogitasse; nec eam ullibi vel supposuisse, vel adhibuisse ad ullam sive Scriptura Sacra sive Theologia Scholastica difficultatem expediendam. Et initio capitis sequentis profiteretur, Sententiam negantem scientiam mediam, & antiquitate, & defensorum numero ac auctoritate, longè esse meliorem. Et capite vigesimo sexto post relata verba Molinae dicentis, Triplicem scientiam in Deo esse distinguendam, nisi periculose in concilianda libertate arbitrij nostri & contingentia rerum cum divina præscientia, hallucinari veremus, & c. statim addit. In qua Molinae doctrina multa occurrunt improbanda: ac primò id periculi in concilianda sine eius distinctione nostra libertate, cum præscientia divina, quò minus cautos, minisque intelligentes terrere se putat; non ego solus non video, sed neque ulli ante eum Doctores Scholastici, aut SS. Patres animadvertunt. Quasi verò Deum causis sive liberis sive necessariis agendi modus ex nostra mente, nostraque cogitandi, fingendi & distinguendi modis pendeat. Nam voluntas creata, in eo statu in quo scientia mediâ videri dicitur, id est libera, quia in eo si vellet, re ipsa posset facere oppositum eius quòd pro innata sua libertate factura dicitur; cum in eo etiam statu, in quo per scientiam visionis videtur, pro sua eadem libertate posset etiam, si vellet, non facere quòd facit, vel oppositum facere; quidni sine addita vel cogitata ulla scientia mediâ, aut alia conditione posita, verè & perfectè fuerit libera. Demum capite quadagesimo primo, numero tertio ait, Concor diam præscientia, providentia, & concursus divini, cum nostra libertate, ab antiquis & præstantissimis Theologis, longè melius, solidiusque declarari, quàm ab ullis Recentioribus. Unde Mariana libro quarto de regimine Societatis capite quarto acriter Socios reprehendit, quòd antiquam Divi Thomæ & Thomistarum sententiam deseruerint, ut novitias opiniones, ex unius privati hominis cerebro progenitas, amplectantur. Ab hoc (inquit) præclaro fonte emanarunt illi turbines & procellæ, quibus nostra Societas tentavit exagitare Sapientissimòs Dominicanæ familiae Theologos, quos potius venerari debebat, ut purioris doctrinae Antistes, quàm sequi hæretica Ludovici Molinae commenta, cuius viri libellus ab examine Theologorum Sacrae Inquisitionis delatus fuit Romam, ubi modo liberum arbitrium acerrimè contra gratiam pro palma luctatur. Et libro de morte & immortalitate capite sexto & octavo, ubi dixit sententiam Divi Augustini videri nonnullis horridam, subdit; Video quæ à Castano dicta sunt omnia de gratia & libero arbitrio, à viris eruditissimis àtate defendi, quasi pietati consona, neque destituta à fidei regula sancta.

109 Ex quibus facile (Amice Lector) intelliges, non

Ex quibus facile (Amice Lector) intelliges, non

yy

non

non usque adeo securam esse, aut existimatum fuisse, etiam à suis, Molinæ sententiam, ut non aliquid merendum sit, & nonnullam etiam inter ipsos Patres Societatis, hujus de qua disputamus cum Hæreticis Pelagianis, aut Semipelagianis, concordia suspicionem esse. Nos verba referimus, non censuramus, & quod Adversarius licet, nobis etiam licere putamus; ac in iurium, si quod sit, vitio coarctamur alieno, ut agebat Hilarius de Trinitatis arcano cum Arrianis disputaturus.

ARTICULUS VII.

Altera accusatio Calvinismi, à lesa Sanctitate Dei, ex prædefinitione actus peccaminosi, & concursu ad illum, breviter depehitur ac profligatur.

DUO sunt præcipua Calviniani erroris capita, unum circa liberum arbitrium quod destruit; alterum circa peccati malitiam, quam in Deum refundit, quo volente, quo iubente, quo infligante, peccata omnia perpetrari docet. Quæ circa primum caput objecit Adversarius, jam expedita sunt: hoc unum modo superest, ut quæ circa alterum opposuit, pariter refellamus.

Sic ergo discurret paragrapho tertio, numero 121. Restat aliud caput de Authore peccati, de quo etiam perunt propugnatores scientia mediæ, quid minus ea de re Adversarij quam Calviniste dixerint. Atque hæc proprie est objectio illa quæ in supradictam vocat Ioannes à Sancto Thoma. At autem Calvinum ex Belcario Episcopo Merensi censuisse, Deum necessitare miseris ad flagitia. Bez. im autem dicere, omnia necessario evenire ex immutabili Dei decreto: Christum necessario proditum à Iude, à non utrum à Pilato, &c. Sed hæc iam expedita sunt, dum ostendimus Calvinum, non aliam intelligere necessitatem, quam eam quam Adversarij non negant, nempe necessitatem consequentia.

Addit autem Pater Lemos, errasse Calvinum quia dixit, Deum ita movere ad malum, sicut ad bonum, quod nec sciret distinguere inter actionem & entitatem, ut est entitas & actio, & inter peccatum: non erraturum, si diceret concurrere Deum ad entitatem, nullo autem modo movere ad peccatum. Postea quædam Calvinii testimonia adducit, quibus docet Dei voluntatem nunquam tendere in actum malum ut malus est; ita ut malitia possit ei attribui, quam vult totam penes hominem residere, penes Deum non esse nisi legitimum illius usum: diversâ omnino ratione Deum atque hominem circa eandem actionem versari, quando illa mala est; & ita quæsem ut Deus hominum perfidiâ nolit, ut ei non placeant mali actus, quatenus mali sunt; ut in eis inculcata maneant Dei iustitiâ; habere tantum idoneos fines, bonos, sanctos, Deo dignos, propter quos decernat actus qui mali sunt, atque ad eos efficaciter moveat. Quibus expeditis, tandem quasi ovans ac triumphans exclamat: Et postquam disertam actionis & malitiæ distinctionem apud Calvinum, P. Lemos in facie solis huius, dicere non est veritus, idè illum errasse, quod nec sciret distinguere inter actionem & entitatem, ut est entitas & actio, & inter peccatum. Videat æquus Lector, & iudicet, atque hoc etiam recolat, quod dicit P. Ioannes à Sancto Thoma, audito Patre Lemos, qui sic

erat exorsus ad Cardinalem Perronium, Illustrissime Domine, ego dicam omnia quæ Calvinus dixit in hac materia, facuisse Perronium, & amittere visum. His præmissis.

Sic ratiocinatur Adversarius numero 121. Calvinus verò negat, re autem ipsâ fateretur, Deum esse Authorem peccati; quod facere non potest, nisi concipiendo in Deo, quendam modum se habendi circa vitales actiones, cui proprie conveniat hoc quod est esse Authorem peccati. Querimus ergo quis sit ille modus, & quid super addat ad eum etiam modum quem Adversarij maximam partem concipiunt? Dicunt enim illi Deum decernere antecedenter & absolute, atque efficaciter, ut homo faciat actionem quæ mala est; & ut necessarii necessitate consequentia, oriâ ex tali decreto, illam faciat, & ut faciat cum cognitione prohibitionis & malitiæ, ac prout in omnibus circumstantiis à quibus est impossibile malitiam abesse, atque in eum finem imprimere homini motionem efficacem. Et licet homo nequiter sequatur illam motionem, Deum tamen iuste id facere ac sanctè, quod & idoneis habeat in adiis sapientiæ suæ ita faciendi rationes, idoneasque fines intendat, & modis etiam idoneis servet in huius operis executione. Querimus inquam, quid ultra citraque Calvinus dicat, nam quod negat liberam esse hominis actionem hanc, constat non rejicere eam illam quæ apud Adversarios est libertas, quæ scilicet excludit tantum coactionem, & ut ipsi putant, necessitatem consequentia, servatque in differentiam iudicij. Cetera verò utriusque sententiæ, inter se in quo discrepent, inquirimus.

Nec quisquam dicat (subdit P. Annatus) ut est varium, incertumque, ac versatile ingenium hæreticorum, Calvinum dicere contraria, & quæ astruunt locis quæ à nobis allata sunt, aliis destruere. Proposita enim essent testimonia illa priorum destrudenda, quæ nunquam tunc extant. Et cum nos contra aditionis alteram partem aperte producimus, Adversarij nisi producant alteram causam nobis erit adiudicanda. Præsertim cum & Calviniste rigidi, qui contra molles Calvinisti inhaeserunt, solvenda huius difficultatis rationem, quam illi exhibuerunt contra quos disputamus, ardentè amplectuntur; ut videre est apud Amestum contra Bellaminum, & Molinaem in Anatome Arminiani, quos quos diceret, tum questionem hanc tractant, quibus in Schola Bidaci Alvarez.

Mirum est sanè Adversarium, qui ex sermone Calvinii lectione verum ejus sensum eruisse se putat, Calvinii tamè modum non advertisse scribendi varia, opposita & pugnancia; vel ut ratio diversa rerum ferebat, vel ut spiritu suo vertiginis agebatur. Et crevit admiratio, dum legi caput quartum libri secundi institutionum, ex quo P. Annatus desumpsit præcipua testimonia quæ nobis objicit: nam in eodem capite plura scribit Calvinus, ex quibus manifestè colligitur, ipsum totum quod in peccatis tam de materiali quam de formali reperitur, Deo ut auctori tribuere. Nam ibidem docet, Deum duobus modis excercare mentes infidelium, & indurare corda peccatorum. Primò subtrahendo auxilium divinæ gratiæ illuminantis mentes hominum, & emollientis corda illorum: quem modum Catholici cum Augustino admittunt. Secundò, quia ad excercenda sua iudicia, per ministrum trahebat, & voluntates eorum destinat quod visum est, & voluntates excitat, & conatus firmat. Sic ubi recitat Moyses, Sehon Regem transiit non dedisse populo, quia inderaverat Deus spiritum eius, & cor obfirmaverat: sicut consilij mox subiungit, ut daret eum in manus nostras inquit. Ergo quia perditum Deus volebat, obfirmavit